

DERNEK DENEYİMLERİNDEN SONRA FRANSA'DAKİ TÜRKLER İÇİN NE TÜR BİR SİYASİ ATILIM

Alexandre BOZA

Fransa toprakları içindeki göçmenlerin siyasi olarak tanınmaları sorunu üzerine kendimizi sorgulamak ilginç olabilir. Çünkü bu, göçmenlerin sosyal hayatta varoluşları sorusunu beraberinde getiriyor ve daha sonra da çoğu zaman yabancıların, Fransa'daki oy politikalarıyla esgeçilen bahsettiğimiz sorunlarını yeniden sorgulamamızı sağlıyor. Bugüne kadar derneksel yaşamları çerçevesinde incelenen ve gözönünde bulundurulananlar daha çok yabancı kökenli azınlıklardır. Gerçekten de sadece sosyal olaylar, kurumsallaşarak, onların kültürel, çoğunlukla da dini özelliklerini görünebilir kılmaya elverişlidirler. Cumhuriyetçi bir eşitlik ve hoşgörü mantığına uyan dernekler, (1981'den beri yasalar) yabancılar için, anayurt kökenli toplulukla bağlarını koparmamalarını sağlıyordu. Bunlar özellikle de kültürel karakterleri ile bütünleşmek istedikleri topluma geçişlerini sağlayan toplumsallık nedenlerini kapsamaktadır. Yapılan tesbitlere göre türk göçü artık geçici değildir. Bu da beraberinde iki boyutlu bir soruyu getirmektedir : bir taraftan türk ailelerin Fransa'da doğmuş çocuklarının oluşturduğu nesiller için anayurdun unutulmamasını sağlayan bir araç, diğer taraftan da özel, hatta yarı kamusal uygulamaların sınırlandırılmasında bir tekel oluşturmaya eğilimli derneklerin rolüdür. O halde, artık söz konusu olan, kültürel bir sorunun fransız toplumu için siyasi bir soruna dönüşümüdür.

Türk toplumsallığı bundan etkilenmektedir. Çünkü, yabancı varlığına olan hoşgörü Fransa'daki türk kimliğine yönelik bir dizi soruya dönüşmektedir. Kültürel sorunların siyasi tercümesi konusundaki tartışma ; Fransa Cumhuriyeti çerçevesinde meşru olan ve olmayandır. Ve bu tartışma konusu din ve inanç üzerine oluşan tüm sorunlar için gündeme gelmektedir. Türk kökenli göçmenleri ve türk asıllı Fransızları (vatandaşlık kelimesinin hala geçerli olan tanımını gözönüne alınırsa, bu bulgusal olarak yararlı etiketin, siyasi açıdan hiçbir anlamı yoktur) biraraya getiren derneklerin nitelikleri ve amaçları artık bölgesel düzeyde ve özellikle de Alsace'da (türk kökenli yabancı nüfus 1990'da 26.438 kişiye ulaşmıştır ve bu rakam bölgedeki yabancı nüfusun % 20'sini temsil etmektedir) sorgulanmaktadır.

Günümüzde bu tartışma iki noktada yoğunlaşmakta ; bunlardan birincisi dernekçi müslüman kesimin örgütlenmesidir. Mağrib kökenli göç çevrelerinde din sorusu, islamcı grupların ya da bu duyarlılıkta olduklarını resmi olarak açıklayan kişilerin dikkatini ikincil olarak ya da en azından bölgesel düzeyde çekmektedir. Bu çevrelerin zıttına Türkler bu konuda ayrılık göstermektedirler. Türk göçünün dini yönü ele alındığında, islamcı hareket gruplarının ağırlığının, türk nüfusu için tarihi ve politik olarak her zaman belirleyici olduğunu görüyoruz.

Fransa'daki türk varlığı tartışmasını oluşturan bir diğer nokta ise, tüm türk derneklerini ilgilendiriyor. Ayrıca bu derneklerin Fransa'da bir takım haklar elde etmek isteyen kişilere özel bir kimlik kazanmalarını sağlayabildikleri andan itibaren, olanaklarını başka amaçlara doğru yönlendirmeleri üzerine sorulacak sorularla da ilgili.

CFAIT

CONSEIL FRANÇAIS DES ASSOCIATIONS D'IMMIGRES DE TURQUIE

Tel : 01 42 46 17 90
Fax : 01 42 46 17 96

35 boulevard de Strasbourg
75010 PARIS - FRANCE

cfait@noos.fr
www.cfait.org

Dernekler sorunu ile ilgili sorulması gereken soru ise kısaca şudur ; türk kökenli dernekler kime ve hangi amaca yönelik hizmet etmektedir ?

Kuşkusuz, dernekler toplumsallaşmayı sağlayan ve aynı zamanda siyasi olarak kararlaştırılmış iki tip nüfusu -fransız vatandaşlığı olup oy kullanabilenler ve diğerlerini- bir araya getiren kurumlardır. Ve art arda gelen göçmen grupları, yabancı düşmanlığından kaynaklanan birçok sataşmanın hedef tahtası olan derneklerin, zor olarak nitelendirilen fransız toplumsallaşma kurallarını öğrenme sürecini daha yumuşak olarak geçirmelerini sağlamakta.

Bu dernekler aynı zamanda birtakım hakların koruyucu kurumlarıdır. Derneksel yaşamın, iş ve yerleşme alanında dışlanmalara karşı mücadele konusundaki hareketliliği buna kanıt olarak gösterilebilir. Dernek aynı zamanda aile bünyesinde yaşanan olaylarda kamu ve özel konutların kullanılması için arabuluculuk da yapmakta. Türk nüfusunun çok olduğu çevre kentlerde(quartier défavorisés) okul öğrenimini tamamlayıcı birtakım etkinlikler düzenlemekte, mültecilere ve sığınma hakkı isteyenlere yardımcı olmaktadır. Ayrıca, insanlığa hizmet amacı güden kuruluşlarla, sosyal hizmet mercileri, sosyal kurumlar ve idarelerle bağlantılı olarak çalışmaktadır. Dernek kendi yapısından çıkardığı, çevrenin nabzını ölçmeye yetenekli “mahalle sosyal arabulucuları”nı artarak ön plana çıkarıp müdahale yöntemlerini işleyecek duruma getirmektedir. Kısaca dernek “çevre”sine eşlik etmekte ve onlara hak aramayı öğretmektedir.

Ne var ki olayın dışındakiler için hak arama tek sesli ve birleşik bir yapıda olmamakta ve ayrıca günlük hayatta (sosyal sahada) doğal olarak çok şekilli (tezahürlü) olsa da, şu anki gözlemlerle temelinde ne olduğunun saptanması zor görünmektedir. Diğer bir deyişle, Türk kökenli toplumun istemler demetinin ne istikamete yöneldiği babında iki varsayımda bulunmak mümkündür ; birincisi hak sorununun fransız vatandaşlığının geliştirilmesi çevresinde oluşturup türk asıllı nüfusu yerel alanlarda siyasallaştırarak politik söz hakkını (oylama ve vekillik ile) elde edilmesine doğru yönlendiriyor. İkincisi ise, hak sorununu, Fransa toprakları içindeki meşru kültürlerin tanınmasına doğru yönlendirirken, türk toplumunu bu topraklar, içinde bir takım hakları beraberinde getiren kültürel bir ifadenin elde edilmesine ve İslam sorusu çevresinde siyasallaşmaya doğru götürmektedir.

Bugün hiçbir şey hak isteme mekanizmalarının kazanımı sorununun hangi yöntemlere göre işlediğini söylemeye izin vermiyor. Bu da hiç şüphesiz hak isteme mekanizmalarının iki ekseninin her zaman birbirine karışmakta olmasından ve özellikle de, günümüzde Türklerin söz hakkının ulusal düzeyde işitilebilir olmamasındandır -ne yeterince dile getirilmiş ne de yeterince duyulmuş-.

“Türklük”ün bir grubun en önemli niteliği olarak benimsenmesi (hak davası ; “çünkü Türk’üz”) siyasal temsil alanına girmek için, en iyi yol olmasa da mevcuttur. Aslında Fransız Cumhuriyeti, dini ve kültürel kenar mahalle kimliklerinin tüketilmesi/boşaltılması ile bir yurttaşlığın oluşturulmasını hedeflemekle sivil düşüncesizlik örneği gösterdi. Böylece derneksellikten ve toplulukçuluktan yola çıkarak varılan siyasi mantık kabul edilemiyor, çünkü kabul edilebilir olmak için, topluluğun cumhuriyetin içinde erimesi gerekmektedir. Ve buradan da türk dernekselleşmesindeki ikileme varıyoruz, geçici ve aracı; meşru bir söz hakkı elde edebilmek için savaşıyor ve bunları neredeyse özel bir kurum olarak yapıyor.

Netice itibariyle sosyal tanınırlık isteği ile karıştırmadan, siyasi katılım arzusunu meşrulaştırmak için, hak davalarını çeşitlerine göre sıralamak gerekmekte. Bu anlam karmaşıklığı, Cumhuriyetçe yaşanmakta olduğu gibi, azınlıklar bünyesinde de varolmakta. Taraflar karşılıklı olmak

bu anlam karmaşası ile beslenmekte. Azınlıklar Fransa'nın kendi kültür ve inançlarını yönlendirmesinden endişe ederken, Fransa ise toplumun, topluluklara bölünmesi fikrinden korkmaktadır.

Fransa Türklerinin, bir türk topluluğuna indirgenmesi, bu camianın bünyesindeki çeşitliliğin (ayrıcılıkların) algılanmasında sorunlar yaratmaya devam ediyor. Gelecekte bu topluluğun değişimi ve genel çizgilerinin idealleşmesi uzak değildir.

Sonuç olarak, anlaşılmazlığın, tedirginliğin kaynağında Türk kültür ve kimliğine atfedilen meşruiyet değil, fakat siyasi ve toplumsal düzeylerin birbirine karıştırılması yatmaktadır.

Alexandre BOZA
(Paris Siyasi Bilimler Enstitüsü)

Türkçeye çeviren : Selin BAYOĞLU

